

Πρόλογος

Όλα τα διηγήματα που περιέχονται εδώ αφορούν σε πρώτες φορές. Το Ξανά, μην σας μπλέκει. Είναι γιατί πολλά είχαν δημοσιευτεί ως «Πρώτη Φορά» πριν πάνω από μία δεκαετία από τις εκδόσεις «Κέδρος». Τώρα προστέθηκαν κι άλλες πρώτες φορές, πούρθαν κι αυτές από παλιά αλλά κάποιες και από πιο πρόσφατα.

Πρώτες φορές υπάρχουν πολλές, πάμπολλες στη ζωή. Αυτές που καταγράφονται εδώ δεν είναι αναγκαστικά οι σημαντικότερες. Όπως θα 'ταν, για παράδειγμα, η πρώτη μέρα στο σχολείο, ο πρώτος έρωτας, η πρώτη μέρα στη δουλειά, η πρώτη μέρα ζωής του παιδιού σου.

Αρκετά είναι αυτοβιογραφικά, ορισμένα είναι εμπνευσμένα από διηγήσεις άλλων, έστω και αν όλα είναι γραμμένα σε πρώτο πρόσωπο, σε πολλά έχει εισχωρήσει και η φαντασία. Όμως και αυτά που είναι αυτοβιογραφικά πρώτα απ' όλα είναι «πειραγμένα», αλλά το κυριότερο είναι το πώς τα θυμάμαι ύστερα από χρόνια – και η μνήμη είναι επιλεκτική. Πόσες φορές συζητώντας για τα παλιά διαπιστώνεις ότι ο τρόπος που θυμάσαι κάτι είναι πολύ διαφορετικός από τον τρόπο που το θυμάται ένας άλλος, έστω και αν η εμπειρία ήταν κοινή. Μα ακόμα είναι κι άλλα που βασίζονται σε ένα αυτοβιογραφικό πλαίσιο μα ξεφεύγουν, αναμειγνύουν διηγήσεις άλλων, τροφοδοτούνται

και από τη φαντασία για να καταλήξουν σε κάτι τελείως διαφορετικό που δεν έχει σχέση με αυτοβιογραφικό στιγμιότυπο. Με λίγα λόγια μην ψάχνετε, δεν θα βρείτε άκρη.

Κριτήριο λοιπόν ήταν, από τις εκατοντάδες πραγματικές ή φανταστικές πρώτες φορές, ορισμένες που ίσως θα ενδιέφεραν κι έναν άλλο να τις διαβάσει. Αυτό το ενδιαφέρον είναι φυσικά ζητούμενο, δεν είναι εξασφαλισμένο. Βέβαια μια φίλη που της ανέφερα τα θέματα για να μου πει τη γνώμη της παρατήρησε ότι το 'χω παρακάνει με τα ερωτικά. «Ε, τι θες;» της αντέτεινα. «Πολλά επεισόδια βίας δεν έχω να περιγράψω, ούτε πραγματικά ούτε φανταστικά», συνέχισα, αποφεύγοντας αρχικά την ουσία της παρατήρησης. «Άλλωστε στη ζωή των ανθρώπων τα ερωτικά παίζουν πρωτεύοντα ρόλο, σε μεγάλο βαθμό τη σημαδεύουν ή, έστω, σημαδεύουν τη μνήμη και τη φαντασία», κατέληξα, για να μην πει ότι δε συζητάω, παρ' όλο που εγώ είχα ζητήσει τη γνώμη της. Όταν είδε τα νεότερα κείμενα σχολίασε πάλι «Έλα, τόνισες λίγο παραπάνω την πολιτική αυτή τη φορά, επηρεασμένος υποθέτω από το *sex and politics*». Όλα αυτά τα πραγματικά ή φανταστικά στιγμιότυπα πέρασαν και από τη «βάσανο» της κριτικής της συμβίας μου, της Μαρίας Στρατηγάκη. Αυτή με βοήθησε να βελτιώσω κάποια, ενώ για κάποια άλλα... εκείνη το 'πε μεν αλλά εγώ δεν το 'κανα.

Αυτές οι αναμνήσεις οι ανάμικτες με φαντασία και οιμπολιασμένες και με διηγήσεις άλλων σε κάνουν να θυμάσαι πρόσωπα που έπαιξαν ρόλο στη ζωή σου και δεν υπάρχουν πια. Πρόσωπα εκτός οικογένειας, εννοείται, που προφανώς παίζουν ρόλο στη ζωή σου. Στη μνήμη τριών τέτοιων ανθρώπων θέλω να αφιερώσω αυτή τη συλλογή διηγημάτων.

Πρώτα απ' όλα στον Άλκη Ρουσόπουλο. Κολλητό φίλο από τα δώδεκά μου χρόνια και για περισσότερο από

μισό αιώνα. Ξεκινήσαμε την παρέα παίζοντας σκάκι στο μπαλκόνι του σπιτιού όπου έμενα. Συνεχίσαμε να 'μαστε κολλητοί φίλοι όλη μας τη ζωή, έστω και αν οι σπουδές μας ή οι δουλειές μας μας κρατούσαν κατά περιόδους γεωγραφικά μακριά. Πάλι ξαναβρισκόμασταν, συνέχεια καταλαβαινόμασταν, πάντοτε ήμασταν πρόθυμοι εξομολογητές ο ένας του άλλου, κάθε φορά περνούσαμε καλά κάνοντας παρέα. Και μόνοι και με τις συντρόφους μας.

Η Ρένα Σταυρίδου (Πατρικίου) με επηρέασε βαθύτατα, ουσιαστικά διαμόρφωσε πλευρές του χαρακτήρα μου και των πιστεύω μου. Μαζί βιώσαμε για κάποια χρόνια μια έντονη νεανική σχέση. Μαζί βιώσαμε τις αντιφάσεις μας, εκείνο τον Ιούλιο του '65, μέρα παρά μέρα στη διαδήλωση και μετά για χορό σε κοσμικά νάιτ κλαμπ. Ό,τι κι αν κάναμε αργότερα, πάντοτε βρίσκαμε ευκαιρία να τα λέμε, να εξομολογούμαστε ο ένας στον άλλο. Και όταν πια οι ζωές μας ανεπαίσθητα, αθέλητα, μας απομάκρυναν, ξέραμε, το νιώθαμε βαθιά μέσα μας, ότι καταλαβαινόμασταν, ότι πάντοτε μπορούσαμε να στραφούμε ο ένας στον άλλο για στήριγμα.

Με την Κάτια Λεμπέση γνωριστήκαμε και αναπτύξαμε στενή φιλία αμέσως μετά τη μεταπολίτευση. Η Κάτια διακρινόταν για το κέφι και τα καλαμπούρια της, βασικό μέλος της στενής παρέας. Πάντα πρόθυμη να εκδώσει βιβλία μου στον ΚΕΔΡΟ, μαζί και στη Σοσιαλιστική Πορεία, μονίμως έτοιμη να μας μαζέψει σπίτι της για φαγητό ή/και χορό. Την χάσαμε, όλη η παρέα, πρόωρα.

Μα είναι κι άλλοι φίλοι που κατά περιόδους είχαν έντονη παρουσία στη ζωή μου, φίλοι που έχουν φύγει χρόνια τώρα από τη ζωή.

Ο Διονύσης Δημόπουλος ήταν επίλεκτο μέλος των Γκρηκς, της φοιτητικής παρέας του Στάνφορντ. Ακόμα γέλαμε με την περίφημη ερώτησή του σε έκπληκτη Αμερι-

κανιδούλα σερβιτόρα, μετά τη θέαση ενός πορνό, «Τα αγόρια στην Αμερική δε φοράνε σώβρακα;»

Ο Γιώργος Θεοδοσόπουλος, αυτός ο ανήσυχος άνθρωπος με τη μεγάλη παρέα που βρισκόμασταν εκείνα τα χρόνια του '70 και του '80 στα γραφεία της Ζαΐμη, στις ταβέρνες, στη Σοσιαλιστική Πορεία, στις συζητήσεις, στις παρυφές του Κ.Κ. Εσωτερικού, στην τέχνη, στην πόκα, στα τελευταία του στο ευρωμπάσκετ του '87.

Ο Γιώργος Ταξιάρχου, ο συνδικαλιστής, ο σχολιαστής, με κοινή πολιτική πορεία μεταχουντικά. Μαζί του μάθαινε κανείς πως όταν υπάρχει κρασί, για να το συνοδεύσεις, παραγγέλνεις τυρί και μετά παραγγέλνεις κρασί για να πάει κάτω το τυρί που περίσσεψε, και ούτω καθεξής μέχρι τις τρεις τα ξημερώματα. Πάντα αναλύοντας την πολιτική κατάσταση, πάντα κριτικάροντας το ΠΑΣΟΚ.

Ο Κώστας Μανωλκίδης, ο δάσκαλος, ο πολιτικός ακτιβιστής, ο πάντα νέος και σε μεγάλη ηλικία. Στο πλάι του έμαθα –όσο... έμαθα– από πολιτική οργάνωση, από το μπλοκάκι με τις σημειώσεις μέχρι τον απολογισμό δράσης, από το μούρασμα ατομικών καθηκόντων μέχρι την πολιτική εκτίμηση, από το συγκεκριμένο μέχρι το γενικό. Και πάντοτε με τα μάτια του ανοιχτά, παιχνιδιάρικα, έτοιμος να φλερτάρει αν του δινόταν η ευκαιρία.

Η Αγγέλα Κοκκόλα, που γνωριστήκαμε εκ του μακρόθεν μέσα στη δικτατορία, και διά ζώσης μετά. Που έγινε κι εκείνη μέλος της παρέας, που βρεθήκαμε να συμφωνούμε και να διαφωνούμε πολιτικά μα πάντα συμφωνούσαμε κοινωνικά.

Ο Λάμπης Ντόλιας, ο ακτιβιστής τα φοιτητικά χρόνια και ενεργός αντιστασιακός μέσα στη δικτατορία. Κόναμε πολλή παρέα και με τις συντρόφους μας, δεθήκαμε ακόμα παραπάνω τα τελευταία χρόνια όταν γράφαμε τις Διαδρομές μας για το βιβλίο που πρόλαβε να το δει τυπωμένο.

Μου λείπουν όλοι αυτοί. Τους θυμάμαι με αγάπη, ίσως νοσταλγώ και τα χρόνια που πέρασαν. Και περισσότερο απ' όλους μου λείπει ο Άλκης, η Ρένα και η Κάτια, στη μνήμη των οποίων αφιερώνω αυτό το βιβλίο.

Σπύρος Καβουνίδης